Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz
OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 4 (2024) · “Milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlarini ta’minlashning ustuvor yo‘nalishla...

ta’minlashning ustuvor yo‘nalishlari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

- innovatsion mahsulotning bozorda sotilishini tahlil qilish jarayoni. Bu innovatsion mahsulot yaratish hayot tsiklining ikkinchi bosqichi (bozorga olib chiqish) bilan mos tushadi va tovar yoki xizmatni yaratishdan boshlab iste’molchiga yetkazib berishgacha bo‘lgan jarayonni o‘z ichiga oladi.

Ayrim korxonalar o‘z salohiyatidan kelib chiqqan holda innovatsion jarayonni amalga oshirish mexanizmini tuzib chiqishadi. Birinchidan, odatda, hozirgi kunda mamlakatimizda ishlab chiqarilayotgan tovar va xizmatlar ekspluatatsion xususiyatlari bo‘yicha Osiyo, Yevropa, MDHdagi ayrim mamlakatlardagi muqobil mahsulotlarga nisbatan ancha past darajada. Lekin, shunday bo‘lsa ham hozircha arzon resurslar, ya’ni, arzon ishchi kuchi, ishlab chiqarish texnologiyalari va ishlanmalarga qilinadigan investitsiyalar miqdorining nisbatan kamligi hisobiga mahsulot ishlab chiqarish bo‘yicha ular bilan qandaydir darajada raqobatlasha oladi. O‘zbekiston xalqaro savdo tashkilotiga a’zo bo‘lsa, protektsionizm siyosatini amalga oshirish imkoniyati sezilari darajada kamayadi.

Ikkinchidan, O‘zbekistonda Jahonning eng yirik 500 ta kompaniyalar ro‘yxatiga kirgan bironta yirik korxona yo‘q. Shuning uchun ham respublikaning jahon bozorida raqobatlashish imkoniyati juda kam. Shuning uchun ham chet el korxonalari nisbatan texnologik innovatsiyalarga ko‘proq sarmoya kiritish imkoniyatiga egadir va ular shunday qiladilar ham.

Uchinchidan, jahon iqtisodiyotida intensiv globalizatsiya jarayoni jadallashmoqda. Bu jarayondan yirik kompaniyalar manfaatdor, chunki, globalizatsiyaning jadallashuvi bozorlar ko‘lamini kengaytiradi, shuning uchun ham bu jarayonni to‘xtib bo‘lmaydi.

Fikrimizcha, mavjud murakkab iqtisodiy vaziyatdan kelib chiqqan holda, O‘zbekiston korxonalari uchun injiniring va ishlab chiqarish funktsiyalarini o‘zida mujassamlashtirish istiqbolli yo‘nalish hisoblanadi. Bunday yo‘nalishda innovatsion jarayonni boshqarishda korxonada yangi bozorlarni yaratish yoki mavjudlaridagi to‘liq qondirilmagan talabni aniqlash imkonini beruvchi strategik va taktik vazifalar shakllangan bo‘lishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Ўзбекистон Республикасининг Қонуни. “Интеллектуал мулк тўғрисидаги қонун ҳужжатлари такомиллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонунларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида”. 2011 йил 26 декабр, ЎРҚ-312-сон,
http://lex.uz/docs/1925810?query=фуқаролик%20тўғрисида.

2. Вегер Л.А. Экономический эффект и управления НИОКР. // М.: Наука. 1992. - С.316

3. Демченко А. Маркетинговые инновации в условиях кризиса. / А.Демченко. // Маркетинг. - 2009. - №1 - С. 44-50.

4. Казанцев А.К. Основы инновационного маркетинга. Теория и практика. Учебник для вузов. 2-е издание, переработанное и дополненное. / А.К.Казанцев. – М.: Экономика, 2008.

5. Пермичев Н.Ф., Палеева О.А. Маркетинг инноваций: Учебное пособие. – Н. Новгород: НГАСУ, 2007.

6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi. O‘zbekiston Respublikasida asosiy kapitalga investitsiyalar. 2023-yil yanvar - dekabr

QISHLOQ XO‘JALIGIDA INNOVATSION FAOLLIKNI OSHIRISH

Published: 23.12.2024

Cite this article: Turayeva Gulizahro Qaxxorovna, Egamnazarova Aziza (2024). Qishloq xo‘jaligida innovatsion faollikni oshirish. Emro Science and Education, 1(4). https://journal.emro.uz/public/maqola/1109

© 2024 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

Turayeva Gulizahro Qaxxorovna
Guliston davlat universiteti o‘qituvchisi
Egamnazarova Aziza
Guliston davlat universiteti talabasi

ANNOTATSIYA

Qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishi hozirgi rivojlanish bosqichida uning barqarorligi va samaradorligini turli darajada belgilaydigan turli sharoit va omillar ta'sirida ishlaydi. Shu bilan birga, qishloq xo‘jaligi tashkilotlarini innovatsiyaga yo‘naltirilgan rivojlantirish jarayonlarini takomillashtirish masalalari bugungi kunda alohida ahamiyat kasb etmoqda. Ta’kidlash joizki, innovatsion rivojlanish qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishida dinamik o‘zgarishlarga olib keladi va qishloq xo‘jaligi tashkilotlarini uzoq muddatli istiqbolda ularning ijtimoiy-iqtisodiy, ishlab chiqarish-texnologik va tabiiy-ekologik imkoniyatlarini hisobga olgan holda o‘zgaruvchan tashqi muhitga moslashtirish imkonini beradi.

Kalit so‘zlar: dinamik, innovatsion, ilmiy-texnikaviy taraqqiyot**,** eksport, agrar soha

KIRISH

Har bir qishloq xo‘jaligi tashkiloti faol bozor sub’ekti sifatida boshqaruvning barcha darajalarida sanoatda ro‘y berayotgan innovatsion jarayonlarni hisobga oluvchi va qishloq xo‘jaligidagi tabiiy o‘zgarishlarga munosib javob berishga imkon beruvchi o‘zining ilmiy asoslangan rivojlanish yondashuvlarini ishlab chiqishi kerak. iqtisodiy xatti-harakatlarning bashorat qilingan chizig‘ini amalga oshirish. Shu bilan birga, qishloq xo‘jaligi tashkilotlarini rivojlantirishning eng muhim ustuvor yo‘nalishlari innovatsion jarayonlar va ilmiy-texnikaviy taraqqiyot bo‘lib, ular ilm-fanni talab qiladigan mahsulotlarni joriy etish va amaliyotda qo‘llash orqali qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishini doimiy sifat va miqdor jihatdan yangilash imkonini beradi. Shu bilan birga, innovatsion sohaning rivojlanmaganligi qishloq xo‘jaligida innovatsion muhitni shakllantirishning samarali mexanizmini ishlab chiqishni oldindan belgilashi kerak, bu innovatsion faollikni oshirish va qishloq xo‘jaligi tashkilotlarining iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashi mumkin.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

O‘zbek olimlari tomonidan agrar sohada tadbirkorlikni va kichik biznesni rivojlanishi tendentsiyalari va uni takomillashtirish bo‘yicha ko‘plab ilmiyamaliy tadqiqot ishlari olib borilgan. Masalan, B.T.Salimov va M.S. Yusupovlarning ilmiy ishlarida fermer xo‘jaliklarini rivojlanishi uchun uni eksport salohiyatini oshirish zarurligini aytib o‘tiladi[9]. E.I. Ergashev ilmiy maqolasida Agrar tarmoq xo‘jaliklari raqobatbardoshligini baholashning asosiy mezonlaridan biri sifatida tadbirkorlik darajasiga e’tibor qaratadi

U.S. Muxitdinova iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida meva-sabzavot mahsulotlari bozorini innovattsion rivojlantirish yo‘nalishlari1, M.Ch. Murodova klaster usulida agrobiznesni innovattsion tashkil etishning o‘ziga xos xususiyatlari2 kabi masalalarni tadqiq etishgan. J.E. Ataevning ilmiy ishlarida agrar sohada tadbirkorlik sub’ekti faoliyatini tashkil etish, samaradorligini ta’minlash bevosita tadbirkorning aqliy, jismoniy, ijtimoiy-iqtisodiy fikrlash salohiyatiga bog‘liq ekanligini inobatga olgan holda rahbarga xos bo‘lgan xususiyatlar, shuningdek, xo‘jalikning o‘ziga xos bo‘lgan xususiyatlari uning faoliyatiga ta’sir qiluvchi omillar sifatida qarab chiqilgan.

Shuni ham ta'kidlash joizki, qishloq xo‘jaligi tashkilotlarini innovatsiyalarga yo‘naltirilgan rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlarini amalga oshirish qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishini boshqarishning samarali qurilgan mexanizmiga asoslanishi va ishlab

chiqarish natijalarini aks ettiruvchi zarur rivojlanish parametrlariga erishish bilan tavsiflanishi kerak.

MUXOKAMALAR VA NATIJALAR

Asosiy natijalari quyidagilardan iborat:

1. “Qishloq xo‘jaligi tashkilotlarini innovatsiyaga yo‘naltirilgan rivojlantirish” kontseptsiyasining ayrim nazariy qoidalariga aniqlik kiritildi: “Qishloq xo‘jaligi tashkilotlarini innovatsiyaga yo‘naltirilgan rivojlantirish” kontseptsiyasiga muallifning ta’rifi berilgan bo‘lib, u ketma-ketligi bilan tubdan farq qiladi. ichki o‘zgarishlar va tashqi ta'sirlar ta'siri ostida qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishida intensiv rejimda va tashkilotlarning strategik maqsadlariga muvofiq sifatli o‘zgarishlar uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga imkon beradigan jarayon; qishloq xo‘jaligi tashkilotlarini innovatsiyaga yo‘naltirilgan rivojlantirishning asosiy xususiyatlari ta'kidlangan (ushbu kontseptsiya ilmiy-texnikaviy taraqqiyot va iqtisodiyotning agrar sektorida sodir bo‘layotgan innovatsion jarayonlar bilan uzviy bog‘liqdir va buni ham hisobga olish kerak). tabiiy yangilanish jarayoni sifatida, buning natijasida qishloq xo‘jaligining ishlab chiqarish-iqtisodiy tizim sifatida yangi, yaxshiroq holatiga o‘tish amalga oshiriladi);

2. Qishloq xo‘jaligi tashkilotlarini innovatsion rivojlanishga o‘tish davrida boshqarish algoritmi ishlab chiqildi, u birinchi marta ishlab chiqarish va resurs, innovatsion, innovatsion rivojlanishni hisobga olgan holda innovatsion rivojlanishni shakllantirish, amalga oshirish va boshqarish bosqichlarini belgilashdan iborat. qishloq xo‘jaligi tashkilotlarini boshqarish samaradorligini bosqichma-bosqich tahlil qilishdan foydalanishga asoslangan qishloq xo‘jaligi tashkilotlarining intellektual, infratuzilmaviy, institutsional va iste'molchi salohiyati kutilayotgan samaralarni tekshirish: hosildorlikni, hosildorlikni oshirish, mahsulotning sifat xususiyatlarini yaxshilash, samaradorlikni oshirish. foydalaniladigan resurslar, rentabellik va rentabellik;

3. Qishloq xo‘jaligi tashkilotlarining innovatsion rivojlanishini boshqarish mexanizmini asoslashga uslubiy yondashuv taklif etilmoqda, u qishloq xo‘jaligi tashkilotlarini rivojlantirish bosqichlari, mazmuni va sub’ektlarini aniqlash asosida rivojlanishning o‘ziga xos xususiyatlarini aniqlash imkoniyati bilan ajralib turadi. Muvozanat va nomutanosiblik holatlari o‘rtasida etarlicha uzoq muvozanatga ega bo‘lgan innovatsion jarayon, buning asosida innovatsiyalarning ko‘p tarmoqli modeli ishlab chiqiladi.- qishloq xo‘jaligi tashkilotlarini birinchi marta, shu jumladan atrof-muhitga ta'sir qilish sektorlarini yo‘naltirilgan rivojlantirish; ishlab chiqarish va resurs imkoniyatlari, ijtimoiy-iqtisodiy, ishlab chiqarish-texnologik va tabiiy-ekologik yangilanish;

4. Qishloq xo‘jaligi tashkilotlarining innovatsion faolligi darajasini baholash metodologiyasi takomillashtirildi, bu amaldagilardan farqi shundaki, qo‘llaniladigan ko‘rsatkichlar bir nechta kengaytirilgan bloklarga birlashtirilgan: ishlab chiqarish va marketing, ijtimoiy-iqtisodiy va moliyaviy-investitsion. Tanlangan ko‘rsatkichlarning butun majmuasi bo‘yicha qishloq xo‘jaligi tashkilotlarining maksimal imkoniyatlarini hisobga olgan holda, birinchi marta qishloq xo‘jaligi tashkilotlarini innovatsion jarayonga jalb qilish darajasi bo‘yicha faol yo‘naltirilgan, passiv yo‘naltirilgan, potentsial yo‘naltirilgan va konservativ deb tasniflash. -innovatsion infratuzilmani rivojlantirishning tizimga moslashtirilgan modelini ishlab chiqish va bu innovatsiyalarni tijoratlashtirish va texnik, texnologik, ilmiy, axborot, konsalting va tashkiliy qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishini iqtisodiy qo‘llab-quvvatlash.

5. Innovatsion jarayonlarni boshqarishning spiral modelini qo‘llash asosida qishloq xo‘jaligi tashkilotlarining innovatsion sohasini asoslash uchun kontseptual yondashuv taklif etiladi, bu spiralning har bir burilishida qishloq xo‘jaligi tashkilotlari ulushining o‘sishidan iborat. tadbirkorlik tadqiqotlari va ishlanmalarining jamlangan

ta'sirining o‘sishi hisobiga innovatsion mahsulotni joriy etish.innovatsion jarayonni ta'minlaydigan innovatsion tizimning davlat elementlari, buning natijasida yangi iste'mol xususiyatlariga ega bo‘lgan innovatsiya uni uzatish va tarqatish uchun yanada jozibador bo‘ladi.

XULOSA

Shuni ham ta'kidlash joizki, qishloq xo‘jaligi tashkilotlarini innovatsiyalarga yo‘naltirilgan rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlarini amalga oshirish qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishini boshqarishning samarali qurilgan mexanizmiga asoslanishi va ishlab chiqarish natijalarini aks ettiruvchi zarur rivojlanish parametrlariga erishish bilan tavsiflanishi kerak. o‘zgaruvchan iqtisodiy noaniqlik omillari sharoitida qishloq xo‘jaligi tashkilotlari oldiga qo‘yilgan maqsad va vazifalarni amalga oshirish. Zamonaviy sharoitda qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishini innovatsiyalarga yo‘naltirilgan rivojlantirish zarurligini aks ettiruvchi ushbu holatlar mavzuning dolzarbligi va ahamiyatini belgilab beradi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Strelnikov, A.V. Qishloq xo‘jaligi tashkilotlarini innovatsiyaga yo‘naltirilgan rivojlantirish istiqbollari [Matn] / A.V. Strelnikov // Iqtisodiyot, mehnat, qishloq xo‘jaligida menejment. - 2019 yil - No 5 (50). - Bilan. 77-84. (0,91 p.l.).

2. Turayeva G. Oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlashda don ishlab chiqaruvchi xalqaro trendlar //Молодые ученые. – 2023. – Т. 1. – №. 13. – С. 140-143.

3. Turayeva G. et al. O‘ZBEKISTONDA QISHLOQ XO‘JALIGINI IQTISODIYOTI MARKETINGINI RAQAMLASHTIRISHDA XORIJ TAJRIBASIDAN FOYDALANISH //Академические исследования в современной науке. – 2022. – Т. 1. – №. 19. – С. 309-315.

4. Gulizahro T. et al. The Role and Importance of Industry in the Fight against Poverty in Today's Economy. – 2023.

5. Gulizahro T. et al. QISHLOQ XO‘JALIGIDA AGRASANOAT VA MUSTAQIL SANOAT TARMOQLARINING TUZILMASI VA UNI BELGILOVCHI OMILLAR //BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 203-206.

KORXONALARNING BARQARORLIGINI TA’MINLASHDA AUDITNING MUHIMLIGI

Kudbiyev Davlatbay
Farg‘ona politexnika instituti, “Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasi, i.f.d., professor
davlatbay.kudbiyev@ferpi.uz

Annotatsiya. Mazkur tadqiqotda korxonani barqaror rivojlantirish konsepsiyasini amalga oshirishda auditning o‘rni va roli asoslangan. Barqaror rivojlanish konsepsiyasi doirasida audit tamoyillari keltirilgan bo‘lib, ularning bajarilishini nazorat qilish o‘zgaruvchan sharoitlarga moslashish sifatida belgilanadi. Muallif tadqiqot natijalari asosida auditning asosiy maqsadlarini belgilaydi va barqaror rivojlanish tamoyillarini amalga oshirish bo‘yicha takliflar beradi.

Kalit so‘zlar: barqaror rivojlanish, audit, moliyaviy tahlil, strategiya, hisobotlarni tekshirish, resurslarning ichki nazorati, boshqaruv qarorlari.